

DIN ACTIVITATEA LIGII NAȚIONALE A FEMEILOR ROMÂNE – GORJ

DORINA NICHIFOR

Pentru istoria României, Unirea cea Mare, înfăptuită în anul 1918, este un eveniment capital, care a deschis o nouă etapă în dezvoltarea ulterioară a acestor străvechi meleaguri. Realizarea epocală, „încununarea victorioasă a luptei duse de poporul român”¹, făurirea statului național român a însemnat și deschiderea unui amplu program de reforme democrat-burgheze.

În peisajul politic al vremii, dominat de limitele democrației burgheze, și-au făcut apariția numeroase și variate organizații, asociații², printre care și Liga Națională a Femeilor Române. Înființată în 1921, liga avea ca scop „în primul rînd, păstrarea vechii tradițiuni artistice a poporului și, îndeosebi, încurajarea industriei casnice a țărâncei”³.

Județul Gorj, greu încercat de război⁴, va parcurge, ca de altfel întreaga țară, după 1922, un proces de consolidare economică și stabilitate politică. În aceste condiții, preocupările elitei culturale și sociale, printre care se aflau și multe femei, se vor diversifica⁵, generînd inițiative de valorificare și afirmare pe plan național a disponibilităților și potențelor oamenilor acestor locuri.

Femei determinate de interese de clasă, sau din dorința de a ieși din anonim, femei din rîndul intelectualității cu vederi democratice, progresiste, aveau să acționeze, în această perioadă, pe o paletă foarte diversă ca nuanțe de exprimare, putînd influența într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin, cursul general de emancipare al femeii gorjane.

În acest context se înscrie constituirea Ligii Naționale a Femeilor Române din Gorj, în anul 1923⁶. Cele mai importante puncte din programul acesteia se refereau la „conservarea artei naționale și dezvoltarea industriei casnice”⁷, îngri-

Jirea monumentelor istorice și angrenarea femeilor în activități productive.

În vederea îndeplinirii acestor deziderate, la Tg.-Jiu a fost înființat un atelier de țesătorie, care, prin perfecționarea modelelor de lucru, odată cu sporirea veniturilor, s-a transformat „într-un adevărat institut de artă ale cărei produse au fost apreciate și admirate în toată țara”⁸.

Atelierul dispunea, în anul 1929, de un număr de 65 de lucrătoare și de 15 gherghefuri mari⁹, care realizau, în anul financiar 1928—1929, 70 de covoare cu o suprafață de 285 metri pătrați, în valoare de 538 883 lei¹⁰.

Timp de doi ani, aici se inițiau, în tainele țesutului, tinere fete, care apoi se puteau încadra cu succes în orice loc din țară. Un mare număr din cele 500 de absolvente, pînă în 1929, desfășurau o rodnică activitate ca șefe de ateliere în diferite orașe, sau în satele lor, „ducînd în toate colțurile județului, dragostea de arta cusutului și țesutului”¹¹. Modelele lucrate în atelier se inspirau în linii și colorit numai din vechile tradiții și motive gorjenești și oltenesti, constituind o puternică reacție împotriva influențelor străine și falselor concepții artistice¹².

Preocuparea ligii pentru conservarea artei naționale, s-a putut constata și cu prilejul concursului organizat la București în 1928 de către Societatea „Țesătorea”, condusă de Alexandrina Cantacuzino¹³, unde după examinarea a două sute de modele din toată țara, cel propus de Gorj a primit medalia de aur¹⁴.

Atelierul de covoare a reprodus mai întii vechile scoarțe oltenesti, pentru ca lucrătoarele să se poată familiariza cu tehnica locală. Apoi, la sugestia Aretiei Tătărăscu, președinta ligii, s-a pornit în 1936 la schimbarea structurii scoarțelor, impunîndu-se „o adaptare la arhitectura nouă mai simplă și cu încăperi mai reduse, în înălțime mai ales”¹⁵. Potrivit noii concepții s-au executat la început lăicere sau fișii înguste de covoare, „compuse prin mărirea unui șirag de flori luat de vechile izvoade, așezat între spații egale ale fondului de aceeași culoare”¹⁶. S-a adăugat și o variantă prin lărgirea spațiului între rindurile de flori sau printr-un buchet de flori în cîmpul total liber al lăicerului¹⁷.

O etapă nouă în evoluția țesăturilor ligii o reprezintă „ocuparea spațiului, fără chenar, prin cunune sau mănunchiuri de flori presărate în rinduri paralele sau în diagona-

le¹⁸. Și aici s-a ajuns la o variantă ce constă în alternarea florilor cu păsări, care înviorează aspectul, sau animarea cîmpului de o singură culoare, cu elemente florale străvechi, mai liber orînduite însă¹⁹.

Noua generație de covoare, executate la Tg.-Jiu, au fost expuse mai întii în Capitală la grădina Ateneului, apoi în străinătate la New-York sau Milano²⁰. În anul 1938, s-au executat pentru saloanele de recepție și restaurantul pavilionului român, de la Expoziția din S.U.A., covoare avînd enorme dimensiuni de 13 x 24 metri. Succesul a fost așa de mare, încît cumpărătorii celor două piese au trebuit să fie stabiliți prin tragere la sorți²¹.

Una din preocupările majore ale ligii a fost **construirea unui local pentru Muzeul de etnografie și istorie din Gorj**. La 20 iunie 1925, Aretia Tătărăscu arăta, într-o cerere către primarul orașului Tg.-Jiu, că la ultima ședință a Comitetului de conducere, pe care a prezidat-o, s-a luat inițiativa „ca pentru păstrarea stilului arheologic românesc, să se construiască o culă după modelul celei de la Groșerea, care să servească ca local de expoziție al ligei..., cit și ca muzeu al Gorjului”²².

Lucrarea se estima că va costa circa un milion de lei, drept pentru care unele ministere și prefectura județului se anunțaseră că vor acorda ajutoare. Se solicita sprijin și primăriei, întrucît după încetarea activității ligii, ea va fi cea care va prelua construcția²³. Ajutorul se aprobă, după ce arhitectul A. Păunescu întocmește un referat care apreciază că locul ales este bun fiind „o poziție artistică și cu o perspectivă foarte frumoasă înspre Jiu și munți”²⁴.

La 8 iunie 1925, o altă adresă, de această dată către Ministerul Lucrărilor Publice, solicita sprijin, aducîndu-se și argumente istorice în motivarea acțiunii, cum ar fi de pildă faptul că „drumul vechilor români pornea de la Dunăre și în traseul său urmărea Valea Jiului și Streiului pînă ajungea la Sarmisegetuza”, traseu pe care „erau semănată castre și cule pe care timpul le-a distrus”²⁵. În aceeași zi, primarul C. Bălănescu cerea pentru această lucrare, Ministerului Domeniilor, 350 metri cubi de stejar din pădurea Bîlta²⁶, iar la 24 iunie se aducea la cunoștință ligii din partea Ministerului Industriei și Comerțului că s-a aprobat, a se vinde de către minele de cărbuni Lonea — Petroșani, 60 000 bucăți de cărămidă²⁷.

Coordonarea lucrărilor a fost încredințată inginerului I. Doppelreiter, care la 10 septembrie și 30 decembrie 1925 primea unele sume de bani de la primăria orașului²⁸. Anul următor activitatea se intensifică în condițiile în care liga primește un ajutor de 250 000 lei din partea Ministerului de Interne²⁹ și de 40 000 lei de la Primăria Tg.-Jiu³⁰.

Odată terminată, clădirea de lângă digul Jiului este pusă la dispoziția Muzeului de istorie și etnografie, ale cărui colecții, grav prejudiciate de primul război mondial, se aflau într-o cameră a Liceului „Tudor Vladimirescu”³¹. În scrisoarea din 10 august 1926 a Aretiei Tătărăscu adresată directorului liceului, profesorul Archir Iancu, se spunea: „Domnule director, zilele trecute au fost terminate lucrările de construire a culei din Grădina publică, unde va fi instalat **Muzeul Gorjului „Al. Ștefulescu”**. Vă rugăm să binevoiți a ne preda obiectele, ce ne-ar interesa și care au mai rămas din acel muzeu, pentru a le putea expune și supune examinării și clasării ce se va face de către domnul Tzigara Samurcaș, inspectorul muzeelor țării, care va sosi în curînd în orașul nostru. Inaugurarea muzeului va avea loc în ziua de 5 septembrie a.c.”³².

Că efortul ligii a fost încununat de succes, ne stau mărturie aprecierile elogioase ale vizitatorilor, din care reproducem pentru frumusețea ei una dintre ele: „În atmosfera de taină și răcore a acestui muzeu, îți trec pe sub ochi — la parter — o interesantă colecție de vestigii arheologice, găsite în diferite părți ale județului, un număr apreciabil de manuscrise și tipărituri religioase, icoane și alte obiecte sacre cum și o întreagă cameră ocupată de zapise și hrisoave domnești în slavonește, unele inedite, toate clasate și catalogate. La etaj vizitatorul poate admira bogata expoziție de covoare oltenești a Ligii, lucrute în atelierelor proprii (în corpul de clădiri al Școlii primare de băieți din Tg.-Jiu) iar ca răsplată binemeritată, la sfîrșit din pridvorul culei, frumoasa vedere a Jiului, dealurile cu alesături de vii și pometuri dinspre apus și în fund spre nord, linia dantelată a munților profilîndu-și pe orizont vîrfurile cu peruci de nouri pudrați”³³.

Darea de seamă din 1929 a ligii arăta că muzeul a fost și este în continuare cercetat cu mare interes de numeroși vizitatori din toate colțurile țării, drept pentru care se avea

în vedere un proiect de reorganizare, cu scopul de a se valorifica și mai mult acest așezământ³⁴.

Liga Națională a Femeilor Române din Gorj a luat și alte inițiative valoroase pentru **conservarea și îngrijirea unor monumente istorice** de pe raza județului. Astfel, pentru că la Bumbști-Jiu, castrul roman³⁵ era într-un grad de distrugere avansat, a inițiat măsuri pentru îngrădirea locului, angajarea unui paznic și începerea de săpături pentru cercetări arheologice³⁶.

La Baia-de-Fier a fost alcătuit un comitet de păstrare a Peșterii Muierilor sub președenția Aretiei Tătărăscu, care a închis cu porți intrarea și a pus un paznic spre a preveni deteriorarea³⁷. În 1929 C.S. Nicolaescu-Plopșor va relua cercetările, descoperind o serie de vestigii paleolitice³⁸.

În comuna Vladimir, locul de naștere al lui Tudor Vladimirescu, casa părintească a eroului a fost complet renovată organizându-se **un muzeu și o bibliotecă**, care conținea cărți, documente, stampe, gravuri, fotografii și obiecte contemporane aparținând fie lui Tudor, fie pandurilor săi³⁹.

Numele ligii este legat de **monumentul Ecaterinei Teodoroiu** aflat și în prezent în centrul municipiului Tg.-Jiu. Pentru cinstirea memoriei „eroinei de la Jiu“, s-a hotărât, la 17 iulie 1921, să i se ridice un monument-statuie și, în același timp cu sărbătorirea centenarului revoluției din anul 1821, să-i fie reînhumate în pământul natal osemintele⁴⁰. Ceremonia care a avut loc în orașul reședință de județ, s-a constituit într-un moment emoționant⁴¹, dar monumentul nu a fost construit, astfel că „mormântul eroinei era încadrat într-un brîu circular de iarbă verde, mărunță și cu frumoase motive de flori“⁴². În 1935, din inițiativa și cu mijloacele ligii, sculptorița Milița Pătrașcu, a ridicat monumentul, menit să eternizeze memoria Ecaterinei Teodoroiu⁴³.

Cunoscut pe toate meridianele⁴⁴, marele sculptor plecat de pe aceste meleaguri, Constantin Brâncuși, este contactat de Aretia Tătărăscu în 1934, pentru a executa **la Tg.-Jiu mai multe monumente de artă**⁴⁵, după ce președinta ligii făcuse aceeași propunere și Miliței Pătrașcu⁴⁶.

În 1937 puteau fi văzute în Tg.-Jiu cele trei capodopere brâncușiene: „Masa tăcerii“, „Coloana fără sfîrșit“ și „Poarta sărutului“⁴⁷. În octombrie, același an, Aretia Tătărăscu dona orașului, din partea Ligii Naționale a Femeilor Române — Gorj, „Coloana recunoștinței“ și „Portalul de piatră“, mu-

unicipalitatea aducînd mulțumiri „pentru tot ajutorul acordat acestui oraș și pentru toată acțiunea de bine ce ați săvîrșit-o”⁴⁹.

Liga a organizat, de asemenea, mari serbări culturale⁴⁹ și a avut în vedere **construirea unei „Case a gorjencelor”**⁵⁰, cu scopul de a contribui la emanciparea femeilor de pe aceste meleaguri.

Au fost editate o serie de **publicații și lucrări**, din care remarcăm „Ghidul Gorjuului”, bogat ilustrat și cu dense informații⁵¹. Capitolul I, intitulat „Gorjul ieri”, face o prezentare istorică a județului, privind primele formațiuni politice, pitace de moșneni, invazii și vizite domnești, iar capitolul II, intitulat „Gorjul azi”, este o descriere interesantă a județului în perioada interbelică.

Organizația a beneficiat de aportul unui grup de femei cu mult spirit de inițiativă și cu autentică dragoste față de valorile culturale ale acestor meleaguri, printre care se detașează activitatea energică a Aretiei Tătărăscu. În 1929, comitetul ligii era format din Aretia Tătărăscu, președintă, Maria Schileru și Amalia Caribolu vicepreședinte, Elena Cioculescu, casieră, Sabina Hasnaș, Sevasta Vasilescu, Elena Vasilescu, Maria Milicescu, Vatica Ivănoiu, Ecaterina Arhip, Magdalena Mihail, Ecaterina Costescu și Aurica Frumușanu, membre⁵².

Se poate aprecia că, deși activitatea desfășurată de Liga Națională a Femeilor Române din Gorj s-a desfășurat în limitele orînduirii capitaliste, ea a jucat un rol important în viața județului, prin organizarea a numeroase acțiuni valoroase, pe linia conservării fondului istoric și cultural autohton. Realizările ei rămîn pînă azi puncte de atracție ale Gorjului și vin să întărească încă o dată sublinierea făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la rolul femeii în istoria României și anume că „femeile nu au făcut cu nimic mai puțin decît au făcut bărbații în diferite împrejurări grele”⁵³.

Activitatea ligii demonstrează faptul că de-a lungul secolelor, călăuzite de nobilele sentimente ale dragostei de glie, femeile din țara noastră au dat dovadă de mult patriotism, situîndu-se la înălțimea momentelor importante pe care le-a trăit întregul popor român.

- ¹ Nicolae Ceaușescu, **România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate**, vol. 13, Edit. politică, București, 1977, p. 42.
- ² Petre Dan, **Asociații, cluburi, ligi, societăți**, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1983.
- ³ Al. Tzigara Samurcaș, **Evaluarea scoarțelor oltenesti**, Edit. scrisul româno-bucurești, 1942, p. 2.
- ⁴ **Les sacrifices roumains pendant la guerre — Les victimes civiles**, Paris, 1919, p. 50, 173—181, 226—227, 249—310; Jac Crăstăntinescu, **Atrocități germane**, Tg.-Jiu, 1919, p. 31—56; V. Anarițoiu, **Din activitatea tribunalului militar german din Tg.-Jiu în timpul primului război mondial**, în „Liua — Studii și cercetări”, Tg.-Jiu, 1982, p. 207—215.
- ⁵ În perioada anterioară războiului, singura organizație mai importantă în care femeile gorjene s-au distins a fost „Crucea Roșie”, secția Gorj, prezidată de Gabriela Măică, căreia i se alăturau în comitetul de conducere, Magdalena Mihail Săvoiu, Elena Jippa, Maria Frumușanu, Lucia Vasilescu, Arela Gr. Iulian și altele („Unirea Neamului”, Tg.-Jiu, An. II, nr. 88, din 21 iunie 1915).
- ⁶ **Liga Națională a Femeilor, Secția Gorj, Dare de seamă asupra activității în anul 1928—1929**, Tg.-Jiu, 1929, p. 3 (în continuare se va cita **Liga Națională a Femeilor — Gorj**).
- ⁷ *Ibidem*, loc. cit.
- ⁸ *Ibidem*, p. 4.
- ⁹ *Ibidem*, loc. cit.
- ¹⁰ *Ibidem*, p. 8.
- ¹¹ *Ibidem*, p. 4.
- ¹² *Ibidem*, p. 5.
- ¹³ Al. Tzigara-Samurcaș, *Op. cit.*, p. 2.
- ¹⁴ **Liga Națională a Femeilor — Gorj**, p. 6.
- ¹⁵ Al. Tzigara-Samurcaș, *Op. cit.*, p. 37—38.
- ¹⁶ *Ibidem*, loc. cit.
- ¹⁷ *Ibidem*, loc. cit.
- ¹⁸ *Ibidem*, loc. cit.
- ¹⁹ *Ibidem*, loc. cit.
- ²⁰ *Ibidem*, p. 38—40, X—XI.
- ²¹ *Ibidem*, p. 39—40.
- ²² Arh. St. Tg.-Jiu, fond primăria Tg.-Jiu, dos. 46/1925, f. 2.
- ²⁴ *Ibidem*, loc. cit.
- ²³ *Ibidem*, loc. cit.
- ²⁵ *Ibidem*, f. 1.
- ²⁶ *Ibidem*, f. 3.
- ²⁷ *Ibidem*, f. 4—5.
- ²⁸ *Ibidem*, f. 9—12.
- ²⁹ *Ibidem*, dos. 40/1926, f. 1—2.
- ³⁰ *Ibidem*, f. 2.
- ³¹ *Ibidem*, dos. 46/1925, f. 6—8.
- ³² Octavian Ungurețiu, **Liceul Tudor Vladimirescu din Tirgu-Jiu**, Tirgu-Jiu, 1982, p. 115.
- ³³ Gr. Cătă. Ghidul Gorjului, Editat de Liga Națională a Femeilor Române din Gorj, Craiova, f.a., p. 17—19.

- ³³ Liga Națională a femeilor Române — Gorj, p. 6.
- ³⁴ Vezi pe larg despre castru, Gh. Calotoiu, I. Mocioi, V. Marinouiu, **Mărturia arheologică în Gorj**, Tg.-Jiu, 1987, p. 140—151.
- ³⁵ Gh. Gătă, **Op. cit.**, p. 37.
- ³⁶ *Ibidem*, p. 48.
- ³⁷ Pe larg despre Peștera Muierilor, în I. Nițulescu, **Baia de Fier**, Edit. Littera, București, 1972. P. 220—240.
- ³⁸ Gh. Gătă, **Op. cit.**, p. 12, 51.
- ³⁹ N. Hasnaș, N. Andriescu, **În amintirea centenarului mișcării lui Tudor Vladimirescu. Album istoric, artistic și pitoresc al Gorjului**, Tg.-Jiu, 1921.
- ⁴⁰ I. Mocioi, **Ecaterina Teodorescu**, Edit. Scrisul românesc, Craiova, 1981, p. 118—121.
- ⁴¹ Gh. Gătă, **Op. cit.**, p. 22.
- ⁴² *Ibidem*.
- ⁴³ I. Mocioi, **Estetica operei lui Constantin Brâncuși**, Edit. Scrisul românesc, Craiova, 1987, p. 165—201.
- ⁴⁴ P. Pandrea, **Brâncuși, Amintiri și exegeze**, București 1967, p. 65.
- ⁴⁵ I. Mocioi, **Brâncuși; Ansamblul sculptural de la Tg.-Jiu**, Tg.-Jiu, 1971, p. 10.
- ⁴⁶ *Idem*, **Estetica operei lui Constantin Brâncuși**, p. 198.
- ⁴⁷ *Idem*, **Brâncuși; Ansamblul sculptural de la Tg.-Jiu**, p. 176.
- ⁴⁸ Liga Națională a Femeilor Române — Gorj, p. 7.
- ⁴⁹ *Ibidem*.
- ⁵⁰ Gh. Gătă, **Op. cit.**
- ⁵¹ Liga Națională a Femeilor Române — Gorj, p. 2.
- ⁵² Nicolae Ceaușescu, **România pe drumul construcției societății socialiste multilaterale dezvoltate**, vol. 8, Edit. politică, București, 1973, p. 653.